

Гарячий і холодний Куліш.

40-ЛІТТЯ СМЕРТИ.

Не хочеться вірити, що від смерти Куліша минуло ледви 40 літ. Сучасників Шевченка бачимо в даліні справді романтичної доби. Куліш ніколи не був актуальний, не буде ним і нині. Наша нинішня атмосфера зовсім несприятлива, щоб поставити Куліша в історичній перспективі. Те, що нам казали про нього у школі і пишуть офіційно в різних підручниках не вирішує тих питань, з якими він так трагічно змагався.

Подумайте лише: один із наших найбільших письменників і найактивніших національних пробудників мав цілі періоди свого життя, коли сумнівався, чи взагалі варт писати по українськи і чи є для кого. Та водночас це ідейне Кулішеве москвофільство не лишилось без впливу на цілу масу „малоросів“ напів змосковцених, що вернулись до нашої національності, коли почали роздумувати над нашим історичним минулим. Вернувся до нас і Куліш. Це один із тих перших наших великих письменників, над якими нависла свідомість, що українська література мусить іти в парі з іншими європейськими, коли вона не хоче бути тільки популярною, призначеною для освіти простолюди.

Коли знаходив Куліш час на всі свої праці, такі різноманітні, що вимагали таких основних студій? Іще нині беремо його переклад Св.

Письма та драм Шекспіра і насолоджуємось багатством його мови, його зусиллям добути з неї якнайбільше національних, своєрідних рис.

Кривдимо Куліша, коли зводимо його літературну діяльність до ідилічних оповідань і патріотично-сентиментальних віршів. Літературні твори Куліша це тільки одна частина його таланту та невагомної діяльності. Деякі з них незрозумілі без його життя і то з численними коментарями.

Куліш мав у собі дві душі: гарячу та холодну. Коли він нападав на земляків і бунтувався проти тісних умов праці, то були це вибухи його надто вразливої, гордої, себелюбної, загонистої, непримиренної вдачі. Та в очах вибухах були теж високі пориви; Куліш відчував, що треба зробити, які високі домагання треба ставити собі та іншим. Це незвичайно жива громадська людина, що підтримувала звязки з кількадесяти діячами та письменниками своєї доби, написала за своє життя кількадесять тисяч листів, уміла, коли треба було — відійти в затишок і спокійно, холодно обдумувати те, що зробила і зробити повинна. Кулішевий аналітичний ум був холодний як сталь і це саме часто було причиною, що у своїй поезії він більше міркував як публіцист, замість дати повну волю своїй уяві.